
Standfordský vězeňský experiment

- Stanford Prison Experiment
- Prison Simulation Experiment
- Zimbardo Prison Experiment... (a další názvy)

Bývá odkazováno na různé zdroje:

- Zimbardo, P. G., Haney, C., Banks, W. C., & Jaffe, D. (1973, April 8). **The mind is a formidable jailer: A Pirandellian prison.** *The New York Times Magazine*, Section 6, 36, ff.
- Haney, C., Banks, W. C., & Zimbardo, P. G. (1973). **Interpersonal dynamics in a simulated prison.** *International Journal of Criminology and Penology*, 1, 69-97.
- Zimbardo, P. G. (1971). **The power and pathology of imprisonment.** *Congressional Record*. (Serial No. 15, October 25, 1971). Hearings before Subcommittee No. 3, of the Committee on the Judiciary, House of Representatives, Ninety-Second Congress, *First Session on Corrections, Part II, Prisons, Prison Reform and Prisoner's Rights: California*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office
- Haney, C., Banks, W. C., & Zimbardo, P. G. (1973). **A study of prisoners and guards in a simulated prison.** *Naval Research Reviews*, 30, 4-17.

Východiska a kontext studie

- výzkumy na válečných zajatcích a rukojmích (často financované armádou)
- poměry ve věznicích v USA

Cíl studie

- základní testovaná hypotéza: **dispoziční hypotéza** – strašlivé podmínky vězeňského systému a jeho dehumanizující vliv na vězně a dozorce je způsoben povahou osob, které systém provozují, nebo které jej obývají, nebo obojím. (dozorci sadističtí, nevzdělaní; vězni se chovají stále stejně asociálně – i na svobodě)

Cíl studie

- autoři studie předpokládali, že dispoziční hypotézu vyvrátí ve prospěch **situační hypotézy**:
- dehumanizující vliv mají podmínky ve vězení (fyzické, sociální, psychologické), nikoli samotné osoby v něm

Typ studie

- **experiment** s 1 nezávislou proměnnou
- autoři se rozhodli vytvořit **funkční simulaci** vězení co nejpodobnější skutečnému a obsadit ho obyčejnými lidmi bez zkušeností s vězením
- ZO byly **náhodně** rozděleny do rolí vězňů a dozorců

Typ studie

- **specifická hypotéza:** přidělení role „vězně“ nebo „dozorce“ povede k významným rozdílům v interakci, náladě a patologických projevech, postojích k vlastní osobě, a dalších ukazatelích zvládnání a adaptace na novou situaci.

Typ studie

- experiment probíhal v prostředí, které bylo někde mezi přirozeným prostředím a laboratoří
- hlavní metody získávání dat – pozorování (přímé, prostřednictvím videa a audio nahrávek) a rozhovory

Zkoumané osoby

- získány prostřednictvím inzerátu hledajícího dobrovolníky-muže pro studii psychologických vlivů vězeňského života
- odpovědělo přes 70 osob, proběhly rozhovory a testy (vyloučení kandidáti s problémy – psychickými, zdravotními, s historií drog a přestupků);
- zbylo 24 – zdravých, inteligentních studentů VŠ, pocházejících ze střední třídy; vzájemně se neznali.
- bylo jim slíbeno 15\$ denně, podepsali informovaný souhlas

Podmínky vězení

- ve sklepě katedry psychologie Stanfordovy univerzity
- společná chodba („dvorek“)
- cely přebudovány z laboratoří (mříže místo dveří)
- na konci chodby ze skříně vytvořena „díra“ – samotka (dalo se v ní jen stát, temnota)
- žádná okna, hodiny

Podmínky vězení

- vězni zůstávali ve vězení pořád, dozorcí se střídali v 8hodinových směnách a zbytek času trávili doma
- dozorcí dostali instrukce „udržovat pořádek“ (bez fyzického násilí)

První den experimentu

- Vězni zatčeni opravdovou policií, proběhly všechny obvyklé procedury, z policejní stanice odvezeni se zavázanýma očima do „vězení“
- Každý vězeň byl prohledán, vysvlečen do naha, odvšiven sprayem
- Dostali uniformu, řetěz na nohu, čepici na hlavu, číslo (nesměli užívat své jméno)

Dozorci

- uniforma dozorců – identické blůzy a kalhoty (khaki), píšťalka na krku, policejní obušek, sluneční brýle zrcadlovky

První noc

- V půl třetí ráno byli vězni probuzeni píšťalkou na „sčítání“ (konalo se několikrát za směnu).
- Pravidelná možnost pro dozorce vězně ovládat.
- Zpočátku vězni nebrali sčítání vážně, snažili se prosadit svou nezávislost, stejně tak dozorcí nevěděli, jak na to, jak si vymoci autoritu – což byl počátek série přímých konfrontací.

Druhý den ráno - vzpoura

- Vězni si sundali čepice, strhli čísla a zabarikádovali dveře cel postelemi
- Dozorci frustrovaní a naštvaní, protože vězni se jim vysmívali a nadávali;
- Obviňovali předchozí směnu z laxnosti
- Povolali posily, sešli se a rozhodli se potlačit vzpouru silou
- odehnali vězně ode dveří pomocí pěnových hasicích přístrojů, vpadli do cel, svlékli vězně do naha, odstranili postele ode dveří, vůdce rebelie dali na samotku a obecně začali vězně týrat a zastrašovat.

Druhý den

- Po fyzické síle nasadili psychologickou taktiku – bourání solidarity (privilegování některých vězňů atp.)
- Vzpoura vedla naopak k větší soudržosti mezi dozorci

První propuštěný

- Emocionální problémy, nekontrolovaný pláč, zuřivost u jednoho z vězňů – byl propuštěn

Návštěvní den

- Rodiče a přátele – věznice byla „vypulírována“, stejně tak připraveni vězni
- Pohovory rodičů s „ředitelem“ věznice

Údajný plán na útěk

- Vznikla fáma mezi dozorci o chystaném útěku – byla provedena opatření
- Ukázala se jako zbytečná – následovala pomsta vězňům a tvrdší podmínky

Návštěva vězeňského kněze

- Radil vězňům opatřit si právní pomoc
- Další propuštěný

Dozorci

- 3 typy chování
- Někteří tvrdí, ale spravedliví /podle pravidel/
- Jiní „hodní“
- Asi polovina nepřátelští, svévolní, vynalézaví v ponižování vězňů, užívali si svou moc

Vězňové

- Zvládali situaci různými strategiemi – někteří se složili, jiní byli hodní a poslušní
- Každý se později snažil jen sám za sebe

Ukončení experimentu

- Už 6. den (místo plánovaných 14)
- situace už byla nezvladatelná: vězňové se stahovali do sebe a projevovala se u nich patologie v emocích a chování
- někteří dozorcí se chovali sadisticky; ani „hodní“ dozorcí nevěděli, co s tím dělat.

Hodnocení studie

- Zimbardova interpretace výsledků:
*...jde o jednu z nejpřesvědčivějších
demostrací patologického vlivu vězeňského
prostředí na lidské chování...*

Je to jediná možná interpretace?

Hodnocení studie

- Banuazizi & Mohavedi (1975) navrhují, že chování ZO mohlo vyplynout ze *stereotypních očekávání* toho, jak se vězni a dozorcí chovají a studenti tak pouze mohli *hrát role*.
- mohly by však z pouhého hraní rolí vyplynout takové reálné prožitky?

Hodnocení studie

- Zimbardo tvrdí, že prožitky a chování byly příliš reálné; i když zpočátku mohlo jít o hraní rolí.
- u vězňů není povědomí o jejich chování a extrémních reakcích příliš rozšířené, přesto se chování ZO velmi blížilo skutečným vězňům (např. nepolitickým vězňům v koncentračních táborech – ztráta sebeúcty, deprese, podrážděnost, sebevražedné jednání)

Hodnocení studie

Co bylo podstatným rysem simulovaného vězení nezbytným proto, aby simulace byla funkční?

Je možno vyjít z Goffmanova pojetí *totální instituce*:

- všechny aspekty života chovanců jsou kontrolovány
- je vytvořena a udržována nerovnost a sociální odstup mezi chovanci a personálem
- při přijetí jsou chovanci deindividualizováni a dále pokořováni chováním personálu a podmínkami prostředí, nemožností rozhodovat o svém denním režimu

Hodnocení studie

- vliv podmínek totálních institucí – ztráta pocitu vlastní identity, vytvoření nové, „institucionální“ identity
- jde o extrémně situacionalistické pojetí – jediný (totální) významný vliv na chování mají podmínky prostředí
- instituce se liší, v některých jsou podmínky více extrémní (např. koncentrační tábory)

Hodnocení studie

- chování vězňů je možno vysvětlit také tím, že extrémní situace u nich narušila *vědomí vlastní účinnosti* (self-efficacy) a navodila pocit *naučené bezmocnosti*.

Implikace studie

- studie vyvolala velkou diskusi o etických otázkách experimentu (podobně jako Milgramova studie poslušnosti)
- Např. Sabin (1973) kritizoval studii a tvrdil, že její výsledky neospravedlňují utrpení, špatné zacházení a degradaci ZO

Implikace studie

Zimbardo studii hájil:

- ZO předem věděly, o co půjde a podepsaly informovaný souhlas s dočasnou ztrátou občanských práv, s narušením soukromí atd. (neočekávané bylo jen zatčení policií)
- experiment byl včas přerušen
- byl k němu dán souhlas několika komisemi, experiment byl jimi v průběhu monitorován
- byla snaha najít alternativní způsob výzkumu
- se ZO bylo i dále pracováno a byla jim poskytována pomoc

Implikace studie

- výsledky studie nevyvolaly nápravu podmínek ve vězení – během 30 let od experimentu se podmínky ve věznicích v USA ještě zhoršily a zpřísnily

Další informace o studii

- Internetová prezentace vytvořená autory studie <http://www.prisonexp.org>